

Könyvajánló

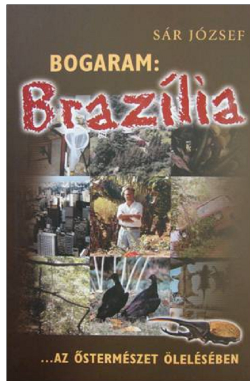
Sár József: Bogaram: Brazília...

TypiART Médiaműhely Kft., Pécs, 2007. 167 pp.

A könyv megjelenését a Magyar Rovartani Társaság támogatta. Ismertetés helyett álljon itt egy rövid részlet a könyvből:

„Leguggolva a fatörzs mellé, szaporán szedni kezdem üvegembe a változatos rovarságot. Néhány perc elteltével a lábszáramon, azután kissé feljebb, égető szúrásokra leszek figyelmes. Lassanként egyre több helyen érzem az igen kellemetlen marásokat. Lábam felé tekintve veszem csak észre, hogy hangyafészkekben térdelek, méghozzá a formica de fogo, azaz a tűzhangyák fészkeiben! Gyorsan felállva, kézzel próbálom lesöpörni a lábszámról az apró kíznóimat, de a nadrágszár alatt is jócskán akad belőlük, amit egyre több, égető csípés jelez. Fájdalmamban élesen kurjongatva, jellegzetes táncba kezdek, amelyen Ivo szemmel láthatóan jól mulat. Hangos nevetésben tör ki és mutatja, vegyem le a nadrágom, máshogyan nem szabadulok meg a hangyáktól. Nadrágom, majd boxeralsóm is ledobva, egyenként szedem le a bőrömben maró tűzhangyákat. Ég minden marás helye, mialatt félmeztelenül állok Ivo előtt, aki még mindig dől a kacagástól. Azután elmagyarazza, a tűzhangyát errefelé „nadrágledobó hangyának” is hívják. Találó elnevezés – állapítom meg.”

Megvásárolható a Lira és Lant könyvesboltjaiban, ára 1850 Ft.

Rédei Dávid

Pályázati felhívás

2007. november 16–18-án rendezzük meg a XXX. MAGYAR ROVARÁSZATI NAPOKAT. A programban előadói üléseket és kiállítást szervezünk. Az előadói ülésekre faunisztikai, ökológiai, ökofaunisztikai tárgyú, 15–20 perces előadások, valamint úti-beszámoló bejelentését várjuk.

Pályázati kategóriák: 1. Rovartani témájú dolgozat; 2. Rovargyűjtemény; 3. Alkalmazott művészet. Eredményhirdetés november 16-án (pénteken), a XXX. Magyar Rovarászati Napok megnyitását követően lesz.

A pályázaton való részvétel feltételeiről, a pályázati anyagok benyújtásának módjáról és határidejéről a honlapunkon található információ.

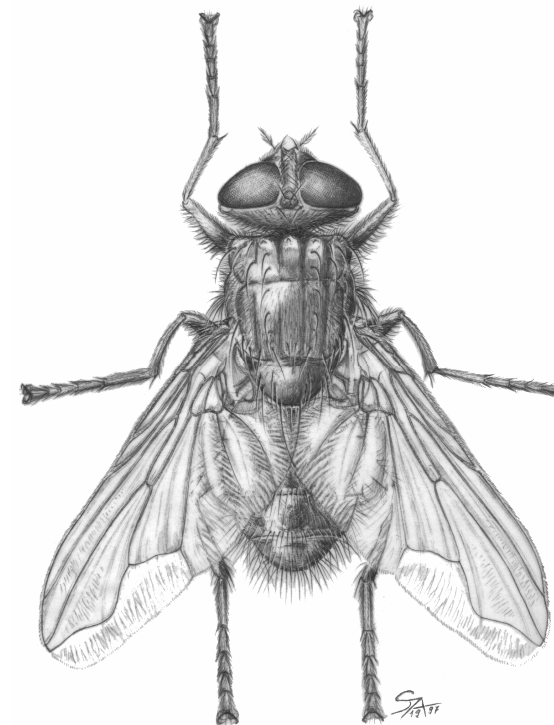
Kérjük minden Tagtársunkat, hogy a pályázaton kívül is bármilyen, rovarokkal kapcsolatos érdekes anyaggal járuljon hozzá a kiállításhoz.

Dr. Mészáros Zoltán, elnök
Rédei Dávid, titkár

Rovarász Híradó

A Magyar Rovartani Társaság tájékoztatója
46. szám, 2007. május

Tartalom:

Rovarász elődeink — Gyűjtőutak, beszámolók — Rövid hírek
Könyvajánló

Rovarász Híradó

a Magyar Rovartani Társaság
negyedéves tájékoztatója

A tájékoztatóban megfogalmazott vélemények nem minden esetben tükrözik a Szerkesztőbizottság és a Magyar Rovartani Társaság vezetőségének álláspontját.

Felölős szerkesztő: Haltrich Attila (HA)

Szerkesztőbizottság: Jenser Gábor (JG), Rozner István (RI), Szalóki Dezső (SzD), Mészáros Zoltán (MZ), Merkl Ottó (MO), Balázs Klára (BK) és Szócs Gábor (SzG).

Szerkesztőség:
BCE, KeTK, Rovartani Tanszék,
1118, Budapest, Ménesi út. 44.
Telefon: 4826072
drótposta: attila.haltrich@uni-corvinus.hu

Magyar Rovartani Társaság (MRT)
Budapest VIII., Baross utca 13.
www.magyarrovartanitarsasag.hu
A Magyar Rovartani Társaság célja és feladata a rovartan általános művelése, elsősorban a magyarországi rovarvilág kutatása és vizsgálata, valamint a rovartani ismeretek terjesztése.

Elnökség (2007)
Elnök: Dr. Mészáros Zoltán
I. alelnök: Dr. Merkl Ottó
II. alelnök: Dr. Szócs Gábor
Titkár: Rédei Dávid
Szerkesztő: Dr. Merkl Ottó
Pénztáros: Szalóki Dezső
Ellenőr: Simonyi Sándor
Jegyző: Dr. Kutasi Csaba

Ülések – a nyarat kivéve – minden hónap harmadik péntekén a BCE Kertészettudományi Karán, az „A” épület A/4 termében (Budapest XI., Ménesi út 44), délután 4 órakor.

Illusztrációk
Címlapon: házilég (Musca domestica).
(Rajz: Szappanos Albert)

Sikerült összeszerkeszteni a RH ez évi második számát. Igazából ez annak köszönhető, hogy az év elején több beszámolót kaptunk és az első számot nem akartuk (takarékosági okból!) túlságosan elnyújtani. A tapasztalat ugyanis azt mutatja, hogy a 12 A5-ös oldal, ami kétoldalasan nyomtatva 3 A4-es lapnak felel meg, bőven elég egy számnak, csak kivételes alkalmakkor érdemes ettől eltérni. Az is egy megoldás a sokszorosítási valamint postai költségek csökkentésére, ha olyan illusztrált beszámolókra, melyek már felkerültek valamely honlapra (mint a „Beszámolókbán” említett Csukás Rovarász tábor esetében), a RH-ban csak felhívjuk a figyelmet, az internetes cím megadásával pedig lehetővé tesszük, hogy bármely tagtársunk elolvashassa azt, amennyiben érdekli. A legközelebbi RH számot szeptemberre tervezzük megjelentetni, úgy hogy felkérek minden tagtársat, aki beszámolót, úti élményt, gyűjteményéről rövid leírást vagy bármilyen más rovarász témában közérdeklődésre számot tartó információt közölni óhajt, azt az elkövetkező hónapokban írja meg számítógéppel, és képekkel vagy anélkül küldje el a szerkesztőségbe, hogy megjelentethessük a következő számban. Mindenkinek kellemes nyarat, sikeres gyűjtést kívánok.

HA

fel növényegészségügyi tagozatban szereplő hallgatók részére, amelyeket dr. Balázs Klára, a kuratórium elnöke a záróünnepségen adott át. A konferencia valamennyi, előadással résztvevő hallgatójának teljesítményéhez gratulálunk és köszönjük a témavezető tanárok színvonalas felkészítő munkáját. Hálás köszönet illeti a debreceni kollegákat a kiváló szervező munkájukért.

A növényegészségügy (rovartan) tagozat helyezettjei:

I. helyezett: Sipos Kitti – A málnavessző-szűnyog (*Resseliella theobaldi* Barnes) előrejelzési módszerének fejlesztése (BCE, Rovartani Tanszék = RT); **II. helyezett: Németh Tamás** – Az amerikai kukoricabogár (*Diabrotica virgifera virgifera* LeConte) téli előrejelzése, és kártételének vizsgálata napraforgó elővetemény után (PE Georgikon Mezőgazdaságtudományi Kar = GMK); **III. helyezett: Hári Katalin** – A platán kártevői (BCE RT); **III. helyezett: Bakó Attila** – Ragadozó madarak jelentősége mezőgazdasági környezetben (DE Mezőgazdaságtudományi Kar); **Különdíj: Juhász Mária** – Az almamoly (*Cydia pomonella* Linnaeus) előrejelzésének vizsgálata alma- és dióültetvényben (PE GMK); „A Környezetkímélő Növényvédelmért” alapítvány **különdíja: Molnár András** – A *Metcalfa pruinosa* Say Magyarországon (BCE RT).

A konferencián a díjazott dolgozatok mellett az alábbi dolgozatok kerültek bemutatásra:

Cserényi József és Szabó Melinda: A kukoricabogár (*Diabrotica virgifera virgifera* LeConte) elleni védekezés entomopatogén nematódák és baktericid készítmények alkalmazásával (PE GMK); **Fejes Nóra:** Az üvegházi molytetű (*Trialeurodes vaporariorum* Westwood) természetes ellenségei, a fűrkészdarazsak mesterséges telepítése, valamint a ragadozó poloskák spontán betelepülése hajtattott paradicsomba (PE GMK); **Juhász Ágnes:** A kajszi kártevő együttese (BCE RT); **Kiss Dániel:** A fiatal körte ültetvény kártevői elleni védekezés újabb szempontjai (PE GMK); **Szabó Yvonne és Sárosi Éva:** Levéltetvek és természetes ellenségeik málna- és szederültetvényekben (BCE RT).

Pénzes Béla

Rovarász tábor a Csukás-hegységben (2006. július 23–30.) Tavalý júliusban, akár csak az elmúlt kilenc évben minden alkalommal, a BCE, Rovartani Tanszéke megszervezte szokásos rovarász táborát Erdélyben. Eddig ez volt a legtávolabbi helyszín, Budapesttől 750 km-re keletre. A táborozáson 50-en vettek részt, hallgatók, rovarász szakemberek és családtagok egyben. A táborozásról készült képekkel, térképekkel illusztrált írást, a BCE Rovartani tanszékének honlapján (<http://portal.uni-corvinus.hu/index.php?id=p401401>) lehet megtekinteni. Ugyanitt olvashatók a tagtársaink által készített kabócás, lepkes, bogaras és orthoptéras beszámolók.

A 2007-s Rovarász tábor a Kis-Retyezátba szervezzük július 7–14. között (bővebb információk szintén a Rovartani Tanszék fenti honlapján).

HA

lehet találni. Ráadásul az ügy nemzetközi törvényekbe is ütközhet (CITES-rendelkezések), s ekkor még az sem segít, ha a feladó villámgyorsan elhagyja Ausztráliát.

Tehát mit ajánlhatok azoknak, akik ausztráliai gyűjtőutat terveznek? Jó előre – akár egy évvel az út előtt – kezdjék el az engedélyek beszerzését. Igyekezzenek jó kapcsolatokat kiépíteni hasonló érdeklődésű entomológusokkal, szerezzék meg hazai intézmények támogatását (legalább erkölcsit) és tervezzenek egy olyan kutatási programot, melynek fő célja nem a nagy mennyiségű gyűjtés, hanem tudományos eredmények elérése. Egy ilyen programnak nem kell túlságosan bonyolultnak lennie, lehet az akár csak általános taxonómiai vagy biodiverzitás-tanulmány, esetleg tudományos ismeretterjesztés.

Mint említettem, a gyűjtésre és az exportálásra vonatkozó szabályok államonként és időről időre változnak, tehát ami ma érvényes, az lehet, hogy egy év elteltével már nem lesz az.

Hangay György

Hirdetés

Közgyűjtemények, múzeumok, egyetemek figyelmébe – Eladó egy kb. 15 000 példányt számláló, meghatározott, palearktikus ormányosalkatú (*Curculionoidea*) bogárgyűjtemény. Érdeklődni lehet a (06-1)208-3152 telefonon.

Rozner István

Rövid hírek

A **BCE Rovartani Tanszékén** pillanatnyilag 59 hallgató dolgozik a diplomamunkáján Növényvédelem és Természetvédelem szakirányon, 90%-uk rovarani témában. A tanszéken folyó munkáról a <http://portal.uni-corvinus.hu/?255> honlapcímen lehet informálódni.

HA

XXVIII. Országos Tudományos Diákköri Konferencia Agrártudományi Szekció, Növényegészségügyi Tagozatok, Debrecen, 2007. április 16-18.

A kétévente megrendezésre kerülő konferencia Agrártudományi Szekciójába 308 hallgató jelentkezett. A hallgatók munkájának bemutatása tudományterületi csoportosításban, 28 tagozatban történt. Tekintettel a növényvédelmi tárgyú dolgozatok örvendetesen nagy számára (30 dolgozat) három, károsító szervezetekhez (gyom, kártevő, kórokozó) igazodó tagozat kialakítására volt szükség. A 11 rovarani tárgyú dolgozat tudományos értékét, az előadó hallgatók szakmai tájékozottságát, vitakészségét elbíráló bizottság elnöke Sáringer Gyula akadémikus volt. A bizottság munkájában dr. Balázs Klára, dr. Kuroli Géza, dr. Szócs Gábor vettek részt.

A 26 növényvédelmi témájú dolgozatot bemutató hallgatók egyharmada részesült helyezésben, illetve a dolgozatok 50%-ig további különdíjakban. Külön örömmünkre szolgált, hogy a Környezetbarát Növényvédelemért Alapítvány három külön díjat ajánlott

Rovarász elődeink

Gozmány László

(1921. november 9. - 2006. december 15.)

Gozmány László minden kétséget kizáróan egyike a legnagyobb magyar entomológusoknak, eredményei a klasszikus taxonómia és biogeográfia örök darabjai, függetlenül a tudományterület jelen és jövőbeli fejlődésétől és hangsúlyváltásaitól. Több, mint harminc éven át volt főállású munkatársa a Magyar Természet-tudományi Múzeumnak és noha mindig távol állt tőle az adminisztratív címek iránti lelkesedés, a Lepkegyűjtemény vezetése mellett utolsó hivatalos éveiben (1971–1983) az Állattár főosztályvezető-helyettesi posztját is betöltötte.

Muzeológusként ő volt az, aki 1950 és 1953 között újra felállította a Lepkegyűjtemény teljes hazai és exóta anyagát, megalapozva ezzel a későbbi gyűjteményfejlesztő-és kutatómunkát. A Macrolepidoptera-anyagot ezután követőre hagyományozta és mindenekelőtt a molylepkegyűjtemény építésével foglalkozott, utolsó nagy gyűjteményi munkáját alig két éve fejezte be, újrendezve mind a palearktikus, mind a kárpát-medencei molylepke-anyagot. Több, mint hétezer saját ivarszervi preparátumot, az Ő tükrös Reichert mikroszkópjával, melyben más szinte látni sem látott semmit...

Rengeteget dolgozott terepen, a Kárpát-medencében gyűjtött szinte minden „híres helyen” és számos korábban mások által nem kutatott területen dolgozott; gyakorta a korszak nagynevű hivatásos és „amatőr” lepkészeivel együtt. Tágabb értelemben vett határainkon kívüli expedíciókon járt Egyiptomban, Görögországban, Szardínián és Tunéziában.

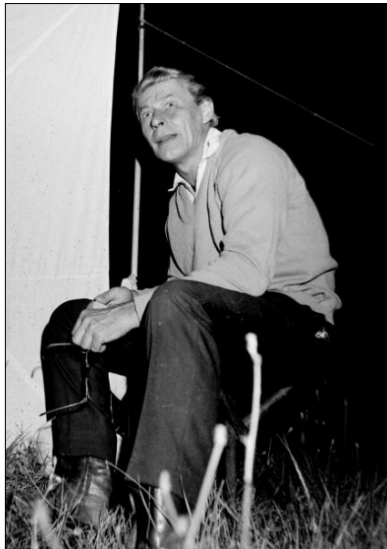
Zoológusi munkássága közel hetven évet fog át. Kora gyermekkorától lepkészett, első faunisztikai tárgyú dolgozata 1938-ban – azaz 17 éves korában – jelent meg. Mint minden természet-szeretből kinőtt zoológus, faunakutatással kezdte. A gyermekkori gyűjtőeveket szinte azonnal nagyobb volumenű munkák (ma állapotfelmérésnek mondanánk) követték (Kisbalaton, Bátor-

liget, Ócsa), majd egy viszonylagosan hosszabb szünet után kezdődött a nemzeti parkok faunakutatása, melyben nyugdíjba vonulásáig aktívan részt vett. Leghíresebb itthoni felfedezése a „*metelkana*”. Leginkább faunakutató munkának minősíthetjük a fauna-füzeteket is. A *Fauna Hungariae* sorozat születésénél fiatal kora ellenére már ott bábáskodott, a megjelent lepke-füzetek többségének szerzője és egyben rajzolója is volt. Kétszer revideálta a hazai molylepkefaunáról szerzett ismereteinket és közölte az adott korban úttörő jelentőségű faunajegyzékeket („Checklist” – 1952, 1971).

Mindenekelőtt taxonómus volt, nincs olyan molylepke-taxonómus és nincs olyan óvilági molylepke-faunista, aki ne ismerné idevágó munkáinak legalább egy részét. Csaknem százötven tudományos dolgozata jelent meg, melyből közel száz taxonómiai (és biogeográfiai) tárgyú cikk, könyv, monografikus feldolgozás! De kortársai arra is emlékeznek, hogy ő volt és tán még ma is ő egyike azon roppant kisszámú lepkészeknek, aki képes bárhonnán származó lepkeanyagot családra válogatni.

Kezdetben számos molylepkecsoport vizsgálatával foglalkozott, minden bizonnyal itt alapozta meg tényleg akadémikus tudását mely absztrakciós tehetségével párosulva valóban párját ritkítóan magas szintű átlátást eredményezett, képessé téve őt arra hogy afrikai vagy új-guineai expedíciós anyagot ugyanolyan magabiztossággal osztályozzon, mint mongóliait, koreai vagy épp afgánt. Ezt a képességét igen korán elismerték és számos nagy múzeum köszönheti Gozmány Lászlónak, hogy palearktikus és afrikai molylepke-anyaga alapján rendezett és specialisták számára kézbevehető állapotban van.

Voltaképpen két nagy csoportot választott, melyek végigkísérték pályafutását, ezek az afrikai Tineoidea és a palearktikus Gelechioidea. Az afrikai tineoid komplexből mindenekelőtt a Tineidae foglalkoztatta, úgy a kontinens (elsősorban Kelet- és Dél-Afrika) mint Madagaszkár és tucatnál is több nagy dolgozatát a magyar származású Vári Lajossal közösen írott „The Tineidae of the Ethiopian Region” (1973) koronázta meg. A lepkék talán legnagyobb fajszerű családsorozatából, a Gelechioidea-ból számos kisebb csoport mellett a lecithocera, symmocida és a holcopogonida generikus komplexek (azaz a túlnyomórészt detritofág fejlődési ágak) érdekelték. Ezek faji-generikus szintű feldolgozásán túl magasabb rendszertani kapcsolataikat is behatóan tanulmányozta és mindhárom csoport monográfiáját elkészítette a *Microlepidoptera Palaearctica* sorozat számára. Fontos megemlíteni, hogy a három családból kettőt, a Symmocidae-t (1957) és a Holcopogonidae-t (1967) ő maga írta le önálló családként. Munkássága eredményeképpen több száz, a tudományra nézve új fajt és nagyszámú génuszt írt le.

Magyarán, ez a megoldás nem megfelelő egy amatőrnek, aki a saját gyűjteményét szeretné elsősorban gazdagítani. Valójában egy külföldi tudományos intézménynek sem ideális, mert az ausztrálok bármikor visszakövetelhetik az anyagot, mondván, hogy az az ő tulajdonuk. Erre ugyan csekély a valószínűség, de azért nincs kizárva.

Maradt tehát az exportengedély magánúton való kérvényezése. Ez, feltéve, hogy a kérvényező megfelel jónéhány követelménynek (bizonyítható tudományos munkásság, szakmai ismertség, tudományos társasági tagság stb.) jelenleg megszerzhető, 75 ausztrál dollár fejében, és hat csomag kiküldésére hatalmaz fel. Az engedély megkapásához egy tudományos szempontból elfogadható projektre is szükség van, melynek leírása csatolandó a kérvényhez. Később ennek eredményét írásban be kell adni.

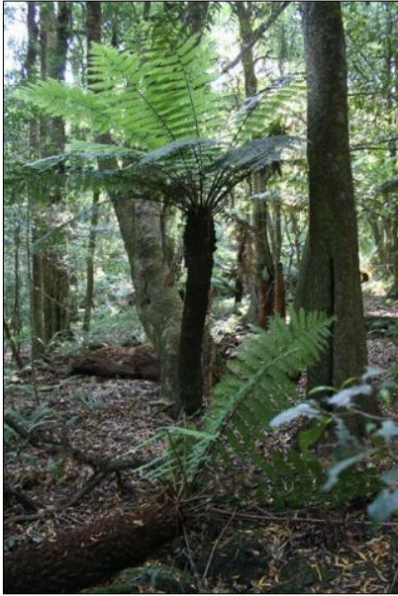
Tulajdonképpen mire irányul ez az egész? Először is a ma már nemzetközivé vált CITES-szel való együttműködés tette mindezt szükségessé, de legalább annyira az, hogy az ausztrál kutatók szeretnék, ha minden ausztráliai faj holotípusa itt lenne az országban. Tehát az exportengedélyek egyik fő követelménye az, hogy az esetleg felfedezett új fajok holotípusait leírójuk köteles visszajuttatni Ausztráliába. S még egy fontos pont: a rendletek a nyaklő nélküli rovarkereskedelmet is igyekeznek szűk korlátok közé szorítani.

Mindez meglehetősen bonyolultnak tűnik – s a valóságban még inkább az! A külföldi rovarásznak ugyancsak kis esélye van arra, hogy mindezt el tudja intézni, már csak azért is, mert az illetékes hivatalokban dolgozók olyan ritkán foglalkoznak ilyesmivel, hogy legtöbbször nem is tudja, miként kell eljárni, és milyen űrlapokat adjon a jelentkezőnek.

S mi történik akkor, ha mindezt mellőzve, engedélyek nélkül gyűjtünk és csempésszük ki az anyagot? Talán semmi, de valószínűbb, hogy nagy galibába keveredhetünk. Az elrettentő példák nem ritkák. Két japán szarvasbogárgyűjtőt a repülőtéren csíptek el, több mint száz élő bogárral a bőröndjükben. Majdnem egy évig itt fogták őket, ügyvédi költségeik a hosszadalmas per következtében a 100 ezer dollárt is meghaladták. Igaz, a végén megmenekültek, visszamehettek Japánba – természetesen a bogarak nélkül. De nemzetközileg ismert, tisztelt kutatók is bajba kerülhetnek, ha a kiviteli engedélyükön nem ugyanaz áll, mint ami a csomagban van. A poggyászokat manapság, a terrorizmustól való félelem miatt nagyon megnézik, tehát a csempészség semmiképpen sem jó ötlet. Marad még egy “megoldás”, postán kiküldeni az anyagot. Erről is szeretnék minden kollégát lebeszélni, mert megint csak a terrorizmus veszélyének köszönhetően a postai csomagokat is szigorúan ellenőrzik, és az engedély nélküli anyagot azonnal elkobozzák, az ügyet pedig átadják a hatóságoknak. Mivel a csomagot csak személyazonosság igazolása mellett veszik fel, a feladót könnyen meg

Agrianome spinicollis (Macleay)

Tehát aki netán megelégszik a gyűjtéssel N.S.W. és Queensland magánterületein, annak semmiféle gyűjtési engedélyre sincs szüksége. A rövid időre idelátogatóknak a gyűjtés e módját ajánlanám.

A többi államokban: Victoriában, Dél-Ausztráliában, Nyugat-Ausztráliában, Tasmániában és az Északi Területen (Northern Territory) mindenütt törvényellenes az engedély nélküli gyűjtés, még magánterületen is. Engedélyt természetesen lehet kérni, amit rendszerint meg is adnak. Ennek intézése egy külföldi számára nem kis feladat.

Egy lehetséges kiskapu az, hogy egy itteni entomológus társaságában gyűjtsünk, akinek már megvan a szükséges engedélye. Az ő engedélyére, mint asszisztensek feliratkozhatunk, s így a gyűjtésnek nem lesz akadálya.

Külföldieknek, akik önállóan akarnak gyűjteni, további problémákat okozhat az, hogy mi lesz majd a gyűjtött anyaggal. Igazság szerint egy

belföldi export-import engedélyt is kell kérni az államhatárokon keresztül való hozásravitésre. Ez a gyakorlatban annyi, hogy ha pl. Queenslandban gyűjtünk, és N.S.W.-be akarjuk átvinni a gyűjtött anyagot, akkor először egy exportengedélyt kell szerezni a queenslandi Nemzeti Parkok hivatalától, s egy importengedélyt a N.S.W.-i Nemzeti Parkoktól. Mivel a határokon semmiféle ellenőrzés sincs, még nem nagyon hallottam, hogy bárki is megkérte ezeket az engedélyeket. Minden valószínűség szerint nem élő rovarpéldányok esetében még a hatóságok sem nagyon törődnek mindezzel.

De ettől függetlenül, amint a gyűjtés lezajlott, kezdetünk aggódni az anyag hazajuttatásáról illetőleg. Ezt szabályszerűen intézni embert próbáló feladat! Exportengedélyt nem az állami (vagy tartományi) szervek adnak, hanem a szövetségi Ausztrál Környezetvédelmi és Örökségi Hivatal (Department of the Environment and Heritage) melynek központi irodája Canberrában (a fővárosban) van.

Az exportálásnak két módja van, mely bennünket ezúttal érdekel: tudományos intézményen keresztül vagy magánúton. Hosszú éveken át az előbbi volt a járható út, ugyanis az ausztrál tudományos intézmények exportálhatnak zoológiai és botanikai példányokat egy külföldi (de az ausztrál hatóságok által elismert és bejegyzett, kódszámmal ellátott) intézménynek. Amatőrök esetében egyes ausztrál intézmények nyújtottak ebben segítséget, de a szabályok betartásának megszigorításával ez az elmúlt egy-két évben jóformán megszűnt. Az egyetlen járható út pillanatnyilag az, hogy a gyűjtött anyagot egy itteni tudományos intézménynek kell adományozni, s az mint saját gyűjteményének részét, hosszú lejáratú kölcsönként exportálhatja a külföldi, de itt bejegyzett intézménynek.

Igen fontosak – bár sajnos kevésbé közismertek – társulástani vizsgálatait (Kovács & Gozmány, 1954, Állattársulások vizsgálata különös tekintettel a lepkékre (Examination of animal coenoses, with special regard to Lepidoptera); 1954: The examination of Microlepidoptera coenoses mining on trees; 1956: The Microlepidoptera coenoses of the Kisbálaton).

Kezdetektől fogva a **nomenklaturai** szabályok kidolgozásának és helyes alkalmazásának elkötelezett híve volt. Erre jogi végzettsége is fölöttébb alkalmassá tette, a biológusok többsége ugyanis igencsak idegenül mozog a paragrafusok és jogi megfogalmazások útvesztőjében. Tagja volt a nemzetközi nomenklatura-bizottságnak, társ-szerzője és szakmai konzultánsa volt az először 1960-ban közreadott, majd folyamatosan fejlődő nomenklaturai szabálygyűjteménynek, azaz a „Kódexnek”. Sokat tett azért, hogy Magyarországon is mindenkihez eljussanak az ebben foglalt alapelvek és az azokat megvalósítani hivatott ajánlások (majd szabályok), az első verziókat az ő hiteles fordításában és interpretációjában ismerhette meg a hazai rovarász közösség és a szakma.

Mint **aktív és elkötelezett természetvédő**, tevékeny részt vállalt az első, gerinctelen fajokat is hivatalos védelemben részesítő természetvédelmi törvény kidolgozásában (1982), és tanácsadóként a későbbi módosítások előkészítésében is részt vett. Javaslatokat tett új természetvédelmi területek kijelölésére, szakmai indoklásokat készített védettségi javaslatok alátámasztására.

Több mint hatvan éven át volt tagja a Magyar Rovartani Társaságnak (1939-), melynek titkára, majd elnöke (1975–1978) és örökös választmányi tagja volt.

Nem lenne teljes szétágazó tevékenységének bemutatása ha elfeledkeznénk **nyelvmester** voltáról. Legkiemelkedőbb munkája mindenképpen a hétnyelvű állatszótár (1979; *Vocabularium Nominum Animalium Europae Septem Linguis Redactum. Septemlingual dictionary of the names of European animals*. Akadémiai Kiadó, Budapest, Vols. 1–2.), de ő volt a magyar nyelvű zoológiai nevezéktan egyik kidolgozója, és a hazai molylepkék magyar neveinek összeállítója (1961) is.

Szakmai és emberi nagyságát külföldön egyaránt elismerték. Az MTA Eötvös-koszorú (1999) mellett megkapta a Magyar Rovartani Társaság legnagyobb kitüntetését [Frivaldszky-émlékplakett ezüst (1970) és arany fokozata (1984)], a Pro Natura érmet (1996), számos munkája lett nívódíjas. Tiszteletbeli örökös tagja az Európai Lepidopterológiai Társaságnak (1986); elnyerte a Jakob Hübner díjat (2000).

Dr. Gozmány Lászlóval, Laci Bácsival a huszadik századi nagy zoológus-generáció egyik legutolsó tagja távozott körünkől.

Ronkay László

Gyűjtőutak, beszámolók

Rovargyűjtés Ausztráliában.

Manapság a telekommunikáció és a közlekedés fejlődése révén jóformán nincs elérhetetlen része a Földnek. Nem kell Teleki Sámuelnek lennünk, hogy elmenjünk Afrikába, Bíró Lajos viszontagságait újraélnünk, hogy Új-Guineát megismerjük, s még az Antarktiszra is eljuthatunk (de ugyan minek menne oda egy rovarász?), ha időnk és pénztárcánk megengedi. Általában ez utóbbi okoz gondot, mert hát a legtöbb rovarászé bizony elég lapos szokott lenni, nem futja a drága repülőjegyekre és a még gyakrabban drága, hosszabb külföldi tartózkodásra.

A legtöbb kolléga nem „csak úgy” utazik, mint az átlagturista. Mi felszerelést cipelünk, s reménykedünk, hogy hazafelé még nagyobb lesz a poggyásunk, lehetőleg a bőséges zsákmány jóvoltából. Mindez megnehezíti az utazást most, a terrorizmus korában, amikor a határőrök, vámosok, légitársaságok alkalmazottai – és utastársaink – meglehetősen idegesek lehetnek egy flaskó ecetéter, ciános ölüvíveg vagy olyan áramfejlesztő láttán, melynek tartályában netán még egy kis üzemanyag is lötyög. Az ilyen jellegű nehézségeknek elejét lehet venni azzal, hogy nem viszünk magunkkal semmi olyasmit, ami netán veszélyesnek bizonyulhat. Inkább találunk más megoldást, szerezzük be a szükségeseket ott, ahol gyűjteni akarunk és próbáljunk helyi kapcsolatokat teremteni ottani kollégákkal, kiktől a szükséges felszerelést kölcsönkérhetjük – akár bérelhetjük, ha nincs más megoldás.

Nem is erről szeretnék most szólni, hanem inkább a másik nagy problémáról, mégpedig a gyűjtéssel kapcsolatos engedélyekről, illetve szabályokról, törvényekről, amik – legyünk őszinték – megkeserítik az amatőr rovarász életét.

Otthon még csak eligazodik az ember ezen a téren, de külföldre érve ez nem olyan egyszerű. Minden országnak, sőt azon belül gyakran minden egyes tartománynak, államnak, megvannak az erre vonatkozó törvényei, s ezen felül pedig ott a CITES (a Washingtoni Egyezmény), ami nemzetközi szinten szabályozza az állat- és növényegyedek exportját és importját. A téma olyan hatalmas és szerteágazó, hogy többkötetes könyvet is lehetne róla írni. A baj csak az, hogy mire az első kötet elkészülne, lehetne is újra kezdeni, mert a szabályok időközben megváltoznának. Mert ezek változnak, mégpedig gyors egymásutánban.

Itt most csak a jelenlegi ausztráliai helyzetről szeretnék szólni, hogy a netán ide készülő kollégáknak valamelyes tájékoztatást nyújtsak.

Ausztrália nyolc államból (state) és tartományból (territory) áll. Ezeket az Ausztrál Államszövetség foglalja magába, melynek székhelye Canberrában, az Australian Capital Territoryban (A.C.T.) van. Ez a kis ismertető azért szükséges, hogy érthető legyen, miért van olyan sokféle törvény és szabályzat Ausztráliában. Minden államban és tartományban más és más a törvény, bizonyos kérdésekben pedig a szövetségi rendelkezések a mérvadóak és döntők.

Minket ezúttal csak a rovargyűjtésre és a gyűjtött anyag külföldre való kivitelére vonatkozó szabályok érdekelnek, tehát maradjunk csak azoknál – az is éppen elég!

Kezdjük a gyűjtéssel, mégpedig a leggyakrabban látogatott állammal, New South Wales-szel. Ennek területén a nem védett területeken törvény szerint megengedett a rovargyűjtés. Viszont általában minden ilyen terület valakié, tehát nem csak a gyűjtéshez, hanem a belépéshez is engedélyt kell kérni a tulajdonostól. Ezt majdnem mindig megadják, az ausztrálok még mindig meglehetősen jóhiszeműek és barátságosak. Helyenként a farmok, magánerdők olyan hatalmasak, hogy nem is tudjuk megállapítani, kié lehet, tehát az engedélykérés elmarad, de senki sem törődik az odatévedt rovarással.

A védett területek nagyjából három kategóriába sorolhatók: Állami Erdészet (N.S.W. State Forests), Nemzeti Parkok (N.S.W. National Parks and Wildlife Service) és Recreation Area-k (ezek szintén a N.P.W.S. ellenőrzése alatt állnak).

Az Erdészet általában elég könnyen ad kutatói engedélyt (Research Permit), melynek birtokában meghatározott (a kérelemben pontosan leírt) kutatómunka végezhető egy-egy megadott területen vagy bizonyos esetekben a N.S.W. egész területén fellelhető erdészetekben (ebből annyi van, hogy egy néhány hétre vagy hónapra idelátogató kutató nem tudná bejárni még egy kis töredékét sem). A végzett munkáról jelentést kér a hivatal Kutató Osztálya.

Nemzeti parkokban legálisan gyűjteni már kissé nehezebb dolog. Az engedélykérvényezésekor meg kell pontosan határozni a kutatómunka jellegét, célját, s meg kell indokolni annak fontosságát. A gyűjtött anyagot vagy legalább is annak nagy részét a kutatóprogram végeztével egy N.S.W.-béli tudományos intézményben kell elhelyezni (tehát nem maradhat a gyűjtő birtokában). Nagyjából ugyan ez vonatkozik a Recreation Area-kra is.

Queensland államban helyel-közzel ugyan ez a helyzet, de ott van egy „kiskapu”: a Queensland Entomological Society tagjai kollektív engedély alapján nemzeti parkokban is gyűjthetnek. A Társaságnak bárki tagja lehet, ha felvételét egy tag ajánlja.